

JAARVERSLAG 2018 - STICHTING SOBIBOR

ANNUAL REPORT 2018 - SOBIBOR FOUNDATION

COLOFON / COLOPHON

Stichting Sobibor, april 2019
Sobibor Foundation, April 2019
Postbus 51261 / P.O. Box 51261, 1007 EG Amsterdam, The Netherlands
S: www.sobibor.org
E: info@sobibor.org
F: www.facebook.com/stichtingsobibor
T: twitter.com/sticht_sobibor
Bankrekening: NL03 INGB 0003 3025 25 t.n.v. Stichting Sobibor te Amsterdam
Bankaccount (IBAN): NL03 INGB 0003 3025 25 on behalf of Stichting Sobibor
BIC/Swift: INGBNL2A
KvK-nummer: 11044675

Bestuur december 2018 / Board December 2018:

Maarten Eddes, voorzitter / chairman
Ingrid Zylstra, secretaris / secretary
Marijke Sterman - Vleeschdraager, penningmeester / treasurer
Petra van den Boomgaard
Matthijs van der Tang

Tekst / Text: Stichting Sobibor, tenzij anders vermeld / Sobibor Foundation, unless indicated
Redactie / Editors: Christine Gispén - de Wied & Gerben Hoogterp

Dubbel G *Vormgeving / Design, productie / production en druk / and publishing:*
Grafische Groep, Grafische Groep, Dubbel G, Haarlem

Fotografie / Photography: Tenzij anders vermeld Stichting Sobibor / Sobibor Foundation, unless indicated
Omslag / Cover: 75 jaar herdenking in Sobibor / 75 years commemoration in Sobibor

© Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de Stichting Sobibor of de desbetreffende fotograaf.
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or utilized in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopying and recording or by any information storage and retrieval system without the prior written permission of the Sobibor Foundation or the respective photographer.

Stichting Sobibor

INHOUD

ALGEMEEN

Voorwoord	4
Bestuur Stichting Sobibor	6
In memoriam	7
Herinrichting Sobibor	9
Financiën	11
Ambassadeurs	11
Social media	12

ACTIVITEITEN

Herdenkingsreis	13
Herdenking Kindertransporten	15
Verdiepingsreis & docentenprogramma	18
Internationale Jeugdconferentie	22
Rachel Borzykowskipenning 2018	24
Schilder Max van Dam in Sobibor	26
Herdenking Opstand	27
Kransleggingen & herdenkingen	28
Sobibor in het nieuws & Overig	29

DANK EN SUBSIDIES

Dank	31
Subsidies	32
Donaties	33

CONTENT

GENERAL

Preface
Board Sobibor Foundation
In Memoriam
Redesign of former extermination camp Sobibor
Finances
Ambassadors
Social media

ACTIVITIES

Commemoration Trip
Commemoration of the Dutch Children's deportations
Field Trip & Teacher Program
International Youth Conference
Rachel Borzykowski Award 2018
Painter Max van Dam in Sobibor
Commemoration Uprising
Wreath-layings & commemorations
Sobibor in the news & Various

GRATITUDE AND GRANTS

Gratitude
Grants
Donations

Beste donateurs en geïnteresseerden,

Met veel genoegen richt ik als nieuwe voorzitter van Stichting Sobibor het woord tot u. Het is een eer op deze manier in de voetsporen van onze oprichter Jules Schelvis te mogen treden. Ons bestuur heeft in korte tijd nogal wat bestuurswisselingen gekend. Desondanks zetten wij het gedachtegoed van Jules Schelvis met enthousiasme voort en voelen wij ons blijvend geïnspireerd Sobibor in herinnering te houden en het verhaal door te vertellen aan steeds nieuwe generaties jongeren!

De herinrichting van het kampterrein vordert gestaag. In oktober hebben we hier tijdens de 75-jarige herdenking van de opstand kennis van kunnen nemen. Het was tegelijkertijd het moment om de Nederlandse leerlingen aan de internationale Jeugdconferentie te ontmoeten, waarvan een aantal op kosten van de Stichting deelnam. We zijn er trots op bij te kunnen dragen aan deze gesprekken tussen jongeren met verschillende achtergronden en nationaliteiten.

De opening van het museum staat gepland voor 2020. Wij gaan hier als Stichting bijzondere aandacht aan besteden en houden u op de hoogte.

Gelukkig konden wij de Herdenkingsreis in 2018, na een jaar afwezigheid, weer met een twaalfstal deelnemers organiseren. Ondanks het feit dat er nog steeds geen nieuwe stenen gelegd kunnen worden in de Herdenkingslaan, wordt het herdenken op locatie als zeer louterend ervaren. Met de Verdiepingsreis kon de Stichting dit jaar 10 docenten mee laten reizen. Over hun ervaringen en meer leest u verderop in dit jaarverslag.

Rest mij op deze plek onze oud-voorzitter Maarten Eddes te bedanken voor zijn jarenlange inspanningen en betrokkenheid bij de Stichting! Maarten, dank je wel, je was een fijn boegbeeld!

Met hartelijke groet,
Christine Gispen - de Wied
Voorzitter

Dear international friends and supporters,

Herewith the annual report of the Sobibor Foundation that highlights our activities in 2018.

I am delighted to speak to you as the new chairman of the Foundation. It is an honor to follow in the footsteps of our founder Jules Schelvis. Despite the changes in the board over the past years we persevere to continue Jules Schelvis's heritage with enthusiasm. We feel lasting inspired to keep the history of Sobibor alive and tell the story to new generations!

The redesign of the campsite is progressing steadily. In October we were able to take note of this during the 75th anniversary of the uprising. At the same time we met the Dutch students at the international Youth Conference, of which a number participated at the expense of the Foundation.

The opening of the museum is planned for autumn 2020. As a foundation, we will pay special attention to this and keep you informed. After a year of absence we were able to organize the Commemoration Trip in 2018 with twelve participants. Despite the fact that it is not yet possible to put new stones in the Lane of Remembrance the commemoration on location is experienced as purifying. With the Field Trip, the Foundation was able to bring 10 history teachers to Sobibor this year.

I'd like to thank former chairman Maarten Eddes for his years of effort and involvement with the Foundation! Maarten, thank you, you were a great chairman.

Yours faithfully,
Christine Gispen - De Wied
Chairman

Het bestuur van de Stichting Sobibor per eind december 2018 /**The board of the Sobibor Foundation at the end of 2018:**

Maarten Eddes, voorzitter / chairman

Ingrid Zylstra, secretaris / secretary

Marijke Sterman - Vleeschdraager, penningmeester / treasurer

Petra van den Boomgaard

Matthijs van der Tang

Afscheid

In 2018 hebben zich enkele bestuurswisselingen voorgedaan. We hebben afscheid genomen van Martijn Pellis en Rob Snijders als bestuurslid. Martijn heeft zich meerdere jaren sterk gemaakt voor de Internationale Jeugdconferentie en Rob heeft onze website vernieuwd, onderhouden en recent het boekje met herinneringen aan onze oprichter Jules Schelvis gemaakt. We danken hen voor hun inzet en inbreng en zijn blij dat zij als vrijwilliger verbonden blijven aan de Stichting.

Nieuwe bestuursleden:**Matthijs van der Tang**

Op 1 juni trad Matthijs van der Tang toe tot het bestuur van de Stichting Sobibor. Hij heeft een achtergrond als godsdienstwetenschapper en is werkzaam als communicatieadviseur bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Matthijs houdt zich voor de Stichting Sobibor onder meer bezig met de organisatie van de verdiepingsreis.

Ingrid Zylstra

Per 1 december verwelkomden wij Ingrid Zylstra als nieuwe secretaris van de Stichting. Tijdens de Herdenkingsreis van 2013 maakte Ingrid kennis met de Stichting. Sobibor is de plek waar Ingrid's grootouders zijn vermoord. Ingrid is in haar dagelijkse leven freelance communicatiemanager en werkt momenteel als campagnemanager bij Bruna.

Nieuwe voorzitter Christine Gispén - de Wied

In de zomer zijn we gestart met de werving van een nieuwe voorzitter als opvolger voor Maarten Eddes. Wij zijn blij dat Christine Gispén - de Wied deze nieuwe functie met ingang van 1 januari 2019 wil bekleden. Zij kwam in contact met de Stichting tijdens de Herdenkingsreis van 2016 naar Sobibor, waar zij een eerbetoon bracht aan haar grootvader en andere familieleden die zij nooit gekend heeft. Christine heeft een achtergrond in de geneeskunde (arts) en heeft vele jaren gewerkt in de psychiatrie en later in het geneesmiddelenonderzoek. De kennis en kunde opgedaan in haar werkzame leven hoopt zij ook te kunnen gebruiken als voorzitter van de Stichting.

Lotty Huffener-Veffler © Carlo Huffener

Lotty Huffener-Veffler

Op 27 juli 2018 is Lotty Huffener-Veffler overleden. Zij was de initiator van het 'Monument der verloren kinderen', het gedenkteken in Kamp Vught voor de bijna 1300 kinderen die op 6 en 7 juni 1943 op transport gingen naar Sobibor, waar ze zijn omgebracht.

Lotty Huffener-Veffler is in 1921 geboren in Amsterdam. Met haar verloofde probeert ze aan het begin van de oorlog tevergeefs uit Nederland te vluchten. Februari 1943 worden zij en haar ouders en zusje Carla opgepakt en naar Kamp Vught overgebracht. Op 6 juni worden haar ouders en Carla met het beruchte Kindertransport naar Sobibor weggevoerd. Lotty blijft achter in Kamp Vught en komt te werken bij het Philips-commando; tot ze met

het laatste Jodentransport naar Auschwitz wordt gevoerd. Van hieruit komt ze in het buitenkamp Reichenbach, waar ze voor Telefunken moet werken. Aan het eind van de oorlog, als de geallieerden naderen, beginnen de dodenmarsen - voor Lotty en honderdduizenden anderen. Als zij na de oorlog terugkeert in Amsterdam brengt ze de eerste nacht noodgedwongen door op een bankje op de Apollolaan. Een thuis is er niet meer.

Lotty stond – met de verzetsvrouwen Hetty Voûte, Tineke Wibaut en de Joodse Louise Affolter – aan de wieg van de in 1990 opgerichte Vriendenkring Nationaal Monument Kamp Vught. Ze vertelde haar verhaal op scholen en nam tot het laatst deel aan projecten als Open Joodse Huizen.

Tijdens het proces-Demjanjuk was Lotty als een van de mede-aanklagers en een van de geïnterviewden in het daaruit voortvloeiende project 'Late gevolgen van Sobibor', te zien bij getuigenverhalen.nl van het NIOD.

Zij is de naamgever van de Lotty Veffler Foundation. Lotty is 97 jaar geworden.

In 2018 Lotty Huffener-Veffler and Selma Engel-Wijnberg passed away. Both ladies were important for the Foundation and the history of Sobibor.

As Lotty Huffener-Veffler was working at the Philips Commando in SS Camp Vught (Herzogenbusch) she was exempted from deportation in June 1943 to Sobibor, while her parents and 16 year old sister were deported to Sobibor as part of the Children's deportations. After the war she was one of the founders of the Friends of National Monument Camp Vught and initiator of the monument for the lost children of the Children Transports. She passed away at the age of 91.

Selma Engel -Wijnberg, foto: USHMM

Selma Engel-Wijnberg

Op 4 december 2018 overleed in East Haven (Verenigde Staten) Selma Engel-Wijnberg, de laatste Nederlandse overlevende van het nazi-vernietigingskamp Sobibor. Zij is 96 jaar geworden.

Sarah of Saartje Wijnberg groeide op in Zwolle waar haar ouders eigenaar waren van hotel Wijnberg. Zij dook onder vanaf september 1942, eerst in Utrecht, later in de Bilt. Na haar arrestatie verbleef ze in kamp Vught en later Kamp Westerbork. Van daaruit werd de toen 20 jaar oude Selma Engel-Wijnberg naar Sobibor gedeporteerd. Daar wist ze, met haar Poolse vriend Chaim Engel, op 14 oktober 1943 tijdens de opstand te ontsnappen.

Samen hebben Selma en Chaim tot aan het eind van de

oorlog bij een Poolse boer in een schuur ondergedoken gezeten, waarna ze naar Zwolle zijn gegaan, waar Engel-Wijnberg was opgegroeid. Haar man werd gezien als ongewenst vreemdeling en dreigde uitgezet te worden. Toen zij trouwden werd besloten dat zij ook uitgezet moest worden, omdat Selma nu de Poolse nationaliteit had gekregen. In 1951 emigreerden zij naar Israël en kort daarna naar de VS. De Nederlandse regering heeft haar in 2010 excuses aangeboden.

Selma Engel -Wijnberg werd geïnterviewd voor het interviewproject Long Shadow of Sobibor, Late gevolgen van Sobibor, wat tot stand is gebracht met hulp van de Stichting Sobibor.

Selma Engel-Wijnberg grew up in Zwolle, the Netherlands and was deported to Sobibor where she worked in the camp. Together with her late husband Chaim Engel she escaped during the uprising on October 14, 1943. After the war they came back to the Netherlands where her husband was treated as an unwanted alien and was threatened to be expelled from the Netherlands. When they married also Selma was threatened to be expelled from her home country as by law she took the Polish nationality of her husband. They decided to leave the Netherlands and via Israel they emigrated to the USA. She passed away at the age of 96.

Both ladies were interviewed as part of the project 'Long Shadow of Sobibor' and can be seen at www.getuigenverhalen.nl.

De herinrichting van voormalig vernietigingskamp Sobibor was en is zolang het project niet is afgerond een van de speerpunten van beleid. De Stichting Sobibor probeert zoveel mogelijk invloed uit te oefenen om voortgang te boeken bij de herinrichting. De belangen van de nabestaanden staan daarbij voorop.

Museum

In de zomer van 2018 is men verder gegaan met de bouw van het museum. We zijn toen ook geïnformeerd over het feit dat de bouwwerkzaamheden vertraging hebben opgelopen. Het museum wordt eind 2019 casco opgeleverd waarna de inrichting kan beginnen. De planning is nu dat het museum eind 2020 geopend zal worden.

Asvelden

Er zijn recent buiten het kampterrein in het moerassige bos twee asvelden gevonden. Er is overleg met het opperrabinaat in Polen hoe om te gaan met deze asvelden. Het opperrabinaat heeft aangegeven dat de as niet verplaatst mag worden en dat er voor gezorgd moet worden dat deze asvelden drooggelegd en beschermd moeten worden op deze locaties. Complicatie is dat deze asvelden buiten het door de federale overheid beheerde voormalige kampterrein liggen en dit juist door de lokale overheid opgepakt moet worden. De Stichting is gevraagd mee te denken over het droogleggen van deze asvelden.

Gedenkstenen

Het plan was dat eind 2018 de stenen van de Gedenklaan verplaatst zouden worden naar een tijdelijk nieuwe plek zodat de bouw van de muur bij de Himmelfahrtstrasse doorgang kon vinden. De bouw van de muur is nog niet gestart, en dus zijn de stenen nog blijven liggen op hun oude plek. Zodra de bouw van de muur gestart gaat worden zullen de stenen dus tijdelijk een andere plek krijgen.

Samen met de Duitse stichting Bildungswerk Stanislaw Hantz hebben we gewerkt aan een protocol hoe de stenen in de toekomst aangevraagd kunnen worden en hoe deze er dan uit moeten komen te zien. De architecten hebben ook een voorstel gedaan over de toekomstige stenen, te weten de witte stenen waarmee de asvelden zijn afgedekt. Wij hebben aangegeven dat de huidige stenen niet vervangen mogen worden door deze nieuwe witte stenen, maar dat wél de plaatjes op de huidige stenen vervangen mogen worden. Ons voorstel zal meegenomen worden in de volgende stuurgroepvergadering in de eerste helft van 2019.

Station

Het kleine stationsgebouwtje van Sobibor tegenover de ingang van het voormalige vernietigingskamp is door de spoorwegen overgedragen aan de lokale overheid die van plan is om hier een educatief centrum van te maken. Ondanks de vertragingen zijn we verheugd dat er vorderingen worden gemaakt met de herinrichting.

The redesign of former extermination camp Sobibor is one of the focus areas for the Foundation. The interests of the relatives are paramount.

Museum - In the summer of 2018 the construction of the museum continued. We were informed that there is a delay in the opening of the museum. The building is planned to be ready by the end of 2019, and then the work on the interior can start. The museum will open at the end of 2020.

Ash fields - Recently two more ash fields were found outside the camp site in the marshes. The ash cannot be moved and need to be protected where it is found. The surrounding woods are not managed by the federal government as the camp site itself but by the local government. This results in a complication as there is the risk that it falls outside the official redesign.

Remembrance Stones - Together with the German foundation Bildungswerk Stanislaw Hantz we worked on a protocol for the future Remembrance Lane. The architects have proposed to use the same white stones that were used to cover the ash fields albeit larger. We have insisted that the current stones cannot be replaced. For any new stones the large white stones can be used.

Station - The small building of the railway station opposite the former entrance of the camp was handed over to the local government by the Polish railways. They plan to turn it into an education centre.

Despite the delays relating to the opening of the museum, we are glad to see that there is progress.

Station Sobibor

De Stichting Sobibor heeft in 2018 in totaal 10.765 euro aan donaties ontvangen. Dat is een beduidend lager bedrag dan in vorige jaren.

In het vorige jaarverslag vermeldden wij een aanzienlijke erfenis te zullen ontvangen. Omdat er ook buitenlands onroerend bezit bij betrokken is, duurt de afwikkeling hiervan nog voort. Wij hebben daarom nog geen stappen kunnen nemen tot de besteding ten bate van de herinrichting van het Kamp Sobibor, zoals de erflater dit aan ons heeft verplicht in zijn testament.

Ook dit jaar hebben wij leraren geschiedenis en maatschappijleer op kosten van de Stichting Sobibor mee kunnen nemen met de Verdiepingsreis in oktober. Hiervoor ontvingen wij subsidies.

Ondanks het lagere bedrag aan ontvangsten van donateurs, hebben wij geen verlies geleden.

Finances

In 2018, the Sobibor Foundation received 10,765 euros in donations. That is considerably lower than in previous years.

In the previous annual report we stated that we would receive a substantial legacy. Because foreign real estate is involved, this is not yet settled. That is why no steps were taken yet to spend this money on the re-development of the Sobibor Camp, as requested in the will.

This year, too, we took history and social studies teachers at the expense of the Sobibor Foundation with the Field trip in October. Their costs were subsidized.

Despite the lower amount of donations received, we didn't make a loss.

Ambassadeurs / Ambassadors

De ambassadeurs voor de Stichting Sobibor zijn-
The ambassadors of the Sobibor Foundation are:

- **Hans Blom** - voormalig bestuursvoorzitter Verzetsmuseum Amsterdam, voormalig directeur NIOD en emeritus hoogleraar Nederlandse Geschiedenis Universiteit van Amsterdam
- **Jeroen van den Eijnde** - directeur Nationaal Monument Kamp Vught.
- **Hans Esmeijer** - oud-gedeputeerde provincie Gelderland, voormalig waarnemend burgemeester Apeldoorn.
- **Johannes Houwink ten Cate** - hoogleraar Holocaust- en Genocidestudies, Universiteit van Amsterdam.
- **Puck Huising** - programmadirecteur Netwerk Oorlogsbronnen.
- **Johan Klunder** - officier van justitie.
- **Ad van Liempt** - publicist en tv-programmamaker.
- **Willemien Meershoek** - directeur Nationaal Monument Kamp Amersfoort.
- **Dirk Mulder** - directeur Herinneringscentrum Kamp Westerbork.
- **Shifra Wurms** - psycholoog.

Periodieke giften

Een periodieke gift is een jaarlijkse gift voor een periode van minimaal vijf jaar en is financieel zeer aantrekkelijk voor u en voor ons. Door onze culturele ANBI status mag u uw volledige gift voor uw belastingaangifte met 25% verhogen en aftrekken van uw belastingaangifte, er is geen drempel zoals bij een normale jaarlijkse donatie. Zie: <https://www.sobibor.org/nl/word-donateur/>

Een rekenvoorbeeld:

Stel, u doneert ons jaarlijks 25 euro. Als uw belastingtarief 52% is en u geeft ons voortaan een donatie van 40 euro via een periodieke gift, dan kunt u de gift voor 50 euro bij de belastingdienst aftrekken (40 euro x 125% = 50 euro). Na belastingaftrek betaalt u netto 24 euro, oftewel bijna hetzelfde jaarlijkse bedrag wat u ons al jaarlijks doneert. Dit terwijl u ons met meer geld steunt!

Minstens tweemaal per jaar verschijnt onze nieuwsbrief, die we versturen naar onze donateurs en andere relaties. Als daar aanleiding voor is, sturen we tussendoor extra mailings naar onze achterban; dat komt regelmatig voor. Voorts vermelden we op de website het laatste nieuws.

In het voorjaar hebben we het jaarverslag 2017 naar alle donateurs en relaties verzonden. We besloten het jaarverslag 2018 niet meer te drukken, maar te volstaan met een digitale versie. Nieuwsbrieven en jaarverslag zijn ook te raadplegen op onze website. De website is ook beschikbaar in het Engels, echter vooralsnog alleen de basispagina's, we zijn bezig om een volwaardige Engelstalige website op te zetten.

Via een Paypal account kan men direct via de website geld doneren.

We zijn ook actief op Facebook met ruim 1100 vrienden. Ook via Facebook is het mogelijk om geld aan ons te doneren.

The Foundation sends newsletters to our sponsors and stakeholders. We keep our website as updated as possible and have also a Facebook page. We decided to stop printing the Annual Reports and only send it out digitally. Our website is available in English, although only the basic pages. We are doing our best to add English content to our website.

Website: www.sobibor.org

Facebook: <https://www.facebook.com/stichtingsobibor>

Twitter: https://twitter.com/sticht_sobibor

Rond 19 april, de 'Holocaust Memorial Day' in Polen organiseert de Stichting Sobibor ieder jaar een herdenkingsreis voor nabestaanden en belangstellenden. In 2018 vond de reis van 11 april tot en met 14 april plaats. Met relatief veel nabestaanden vlogen we op 11 april vroeg in de ochtend naar Warschau. Met een lunch in het prachtige Polin museum begon het programma. Na een kort bezoek aan het museum vervolgden we onze reis naar Lublin. In het oude klooster van Lublin dat inmiddels tot een prachtig hotel is omgetoverd zouden we drie nachten slapen. De volgende dag brachten we eerst een bezoek aan de synagoge van Wlodawa, daarna volgde de tocht met de bus naar Sobibor. Op deze eerste dag geven de begeleiders een uitgebreide rondleiding die eindigt bij de Gedenklaan. Nadat de kaarsjes bij de stenen waren aangestoken en alle namen van de slachtoffers op de stenen waren gelezen, volgde een herdenking van de slachtoffers bij de Asheuvel. De namen van familieleden die in Sobibor door nazi's zijn vermoord zijn opgelezen en herdacht. Een van de deelnemers die geen familielid heeft verloren maar uit belangstelling mee was gegaan droeg het gedicht 'De Trein' voor van Bert Voeten:

*'Het is twaalfhonderd kilometer
naar Sobibor – ik heb het
op een avond uitgerekend
met een kaart van Europa voor me.
Zij wisten het niet, zij wisten
alleen dat hun wervels kneusden
tegen de baddings, hun tong
zwol als een blaas, hun ogen
schrijsden, hun voeten dood
in hun schoenen staken; zij leerden
dat men na twee, drie dagen
zijn water laat lopen, [...]'
Men kende alleen het nu
Van de houten kooi, van het donker,
Het nu van de waanzin die komt..'*

We sloten af met yizkor en kaddisj. Na deze emotionele dag brachten we de volgende dag opnieuw een bezoek aan de synagoge van Wlodawa. Deze keer reed er een bus vol met schoolkinderen uit Lublin achter ons aan. De leerlingen en hun leerkrachten komen van het IV Liceum Ogolnoksztalcace uit Lublin. Aangekomen in Wlodawa werden we verwelkomd door de leerlingen van het XXIX Liceum uit Lublin. Bij elkaar waren zo'n vijftig leerlingen met ons meegereisd om samen Sobibor te bezoeken. Op deze dag van de herdenkingsreis staan de Poolse slachtoffers centraal. Samen met de scholieren hebben we de tocht gevolgd die de Joden uit Wlodawa moesten afleggen voordat ze in Sobibor zijn vermoord. In Sobibor hebben we vervolgens samen met de scholieren een heel bijzondere herdenking gehouden. Met voordrachten en muziek werd er gesproken over de Joden uit Lublin die in Sobibor werden vermoord. Na de herdenking raakten verschillende nabestaanden in gesprek met de scholieren. Twee ervaren gastlessprekers op Nederlandse scholen maakten enorme indruk op de Poolse scholieren. De leerlingen hingen aan hun lippen.

Poolse leerlingen herdenken omlijst met muziek

Commemoration Trip

In 2018 we held our commemoration trip from April 11 through 14 and was as always a success. We started in Warsaw with a lunch and visit to the Polin museum. During the trip we stayed in Lublin in an old abbey next to the old city center. The next day we visited the synagogue in Wlodawa close to Sobibor and then on to the camp site for a tour, a visit of the Remembrance Lane and a commemoration next to the ash fields for the Dutch victims. On the 3rd day we followed the tracks of the Jews of Wlodawa who were also murdered in Sobibor, we were joined by two Lublin school classes with in total 50 students. This day was closed off by a commemoration for the Polish jews. After the commemoration two participants of our group shared their stories with the students and this made a great impression on them.

Herdenking bij het asveld

Loek van Mourik, one of the participants: *"I met a woman and I got married and where did we move? To Vught, yes, there again. I somehow came back to the place where I was born. Then we lived in Germany for 25 years, various cities in the Netherlands and I came back to Vught. Nowadays I live close to the camp and I tell school kids aged 11-14 my story. I have a dream: that my story is remembered by you. When you grow up and come here I want you to think: I know what happened here and I want to tell the world about it. This place is like Syria where there's a war now. The same things are happening there like it was 75 years ago here. The children are the same. Little kids that remember very little about Syria, they won't remember their parents. It's horrible. So you have to pass this story on, to you children so that there are no more wars and there's peace. Thank you"*

Het was evenals bijna alle voorgaande jaren heel warm en daardoor was het niet zo aangenaam om, met jasje en dasje, vooraan bij de plechtigheid in de zon te zitten. Staatssecretaris Paul Blokhuis, voorzitter Stichting Sobibor Maarten Eddes en opperrabbin Binyomin Jacobs bij de jaarlijkse herdenking (foto: ANP)

Zondag 10 juni verliep zoals de vorige jaren bij de herdenking kindertransporten bij Nationaal Monument Kamp Vught; welkom door directeur Jeroen van den Eijnde, een toespraak door onze voorzitter Maarten Eddes en het voorlezen van de proclamatie, ditmaal door Sonja de Marcas, wegens ziekte van haar echtgenoot, Donald de Marcas. Opperrabbin Binyomin Jacobs hield een kleine overdenking en sprak het kaddisj uit. Omdat het 75 jaar geleden was dat het kindertransport plaatsvond, was de staatssecretaris van het ministerie van VWS, Paul Blokhuis aanwezig, die ook een toespraak hield.

Heel bijzonder was dit keer de aanwezigheid van Simon Wijnbergen, wiens naam op het monument staat, maar waarvan nu gebleken is dat hij de oorlog heeft overleefd. Remco Dietz heeft onderzoek gedaan naar alle namen op het monument via het Joods Monument. Omdat de kaart van Simon niet openbaar was, kon daaruit de conclusie getrokken worden dat hij nog in leven moest zijn. Ook bleek toen dat hij zelf een berichtje had achtergelaten op het Joods Monument en via dit bericht kon zijn e-mailadres achterhaald worden en is dit doorgegeven aan Kamp Vught. Hij is de dans ontsprongen doordat hij opgenomen was in een ziekenhuis in Groningen. Verpleegkundigen die in het verzet zaten hebben hem (en nog meer kinderen) naar een pleeggezin gebracht.

Zoals gebruikelijk werd de plechtigheid besloten met het presenteren van biografietjes van kinderen uit het kindertransport door schoolkinderen van 'De Schalm'.

Gasten en leerlingen

75th commemoration of the Dutch Children's deportations

On Sunday June 10, 2018 the 75th commemoration of the Dutch Children's deportations took place in National Monument Camp Vught, next to the monument of the lost children with the names of the almost 1300 deported children.

Because of the 75th commemoration Minister Paul Blokhuis was present at the ceremony. Special was also the presence of Simon Wijnbergen whose name appears on the memorial, but who survived the war. He escaped transport because he was hospitalized in Groningen. Nurses who were in the resistance brought him to a foster family.

Next to several speeches kaddish was said by Chief Rabbi Binyomin Jacobs.

Special guests at the 2018 commemoration were brother and sister George Levy and Ursula Mueller from the United States. As a miracle they managed to escape the death transport to Sobibor. They were on the original transport list for the Kindertransport, but due to a false statement that they were 'half-Jewish' they were exempt from transport. They did, however, later end up in Bergen-Belsen via Camp Westerbork. After brother and sister emigrated to the United States where their aunt and uncle in Chicago adopted them.

George en Ursula

Bijzondere hoofdgasten bij de herdenking 2018 van het Kindertransport waren broer en zus George Levy en Ursula Mueller uit de Verenigde Staten. George en Ursula waren in 1939 door hun moeder uit voorzorg uit Duitsland naar Nederland gestuurd nadat hun vader tijdens de Kristallnacht was opgepakt en opgesloten in concentratiekamp Sachsenhausen. George en Ursula kregen met de hulp van de heer Van Mackelenbergh die zich na hun komst naar Nederland over hen had ontfermd, tijdelijk onderdak in een klooster in Eersel. Deze opvang verhinderde niet dat ze in maart 1943 naar concentratiekamp Vught moesten vertrekken. Hier stonden zij op de oorspronkelijke transportlijst voor het Kindertransport, maar vanwege een herzieningsverzoek dat gebaseerd was op een valse verklaring dat ze 'half-joods' waren werden ze voorlopig vrijgesteld voor transport. De heer Van Mackelenbergh had het herzieningsverzoek voor de kinderen ingediend. Omdat het verzoek uiteindelijk niet werd ingewilligd kwamen ze later via Kamp Westerbork in Bergen-Belsen terecht. Ze overleefden en na de oorlog werden ze bij de familie Van Mackelenbergh in Den Bosch opgevangen. In 1947 emigreerden broer en zus naar de Verenigde Staten waar hun oom en tante in Chicago hen adopteerden.

George (87) en Ursula (83) Levy terug in Vught, foto: de Telegraaf

Verdiepingsreis 2018

“De reis heeft mij bewust gemaakt dat we altijd in gesprek moeten blijven. Dit mag nooit meer gebeuren.

Dit probeer ik mijn leerlingen duidelijk te maken”, vertelt een van de docenten die mee is geweest op de Verdiepingsreis.

Jaarlijks organiseert Stichting Sobibor, in samenwerking met de Duitse organisatie Bildungswerk Stanisław Hantz, deze Verdiepingsreis naar de vernietigingskampen van Aktion Reinhard. Onder de codenaam Aktion Reinhard werden door de nazi's tussen maart 1942 en oktober 1943 in het Generaal Gouvernement twee miljoen joden vermoord. De meeste slachtoffers stierven in de gaskamers van Bełżec, Treblinka en Sobibor. Aktion Reinhard was daarmee een van de grootste en gruwelijkste niet-militaire operaties van de Tweede Wereldoorlog.

De insteek van het docentenprogramma is dat leraren meerdere generaties leerlingen onderwijzen in de loop van hun carrière en zo hun leerlingen hun ervaringen van het bezoek aan de Aktion Reinhard kampen kunnen doorgeven. Dankzij de sponsoring van de NS en het fonds kan de Stichting Sobibor deze reis voor een laag bedrag aanbieden aan docenten.

Programma

Ruim een week lang werd op historische plaatsen de holocaust in beeld gebracht, zowel vanuit het perspectief van de slachtoffers als dat van de daders en omstanders. Niet alleen werden deze drie vernietigingskampen bezocht, maar ook Majdanek en voormalige sjtets Izbica, Włodawa en Piaski, waar zogenaamde doorgangsgetto's gevestigd waren. Ook werd een bezoek gebracht aan het voormalige werkkamp Alter Flughafen.

Gedenklaan

Gedenkstenen Zbereze en matseiwah

Naast deze bezoeken werden er diverse lezingen gegeven, waaronder Polen tijdens het interbellum en de periode na de Tweede Wereldoorlog, maar ook een introductie over Aktion Reinhard.

Zbereze

In 2018 was het precies 75 jaar geleden dat de opstand in Sobibor plaatsvond. Bij de opstand in Sobibor vluchtten zo'n driehonderd Joodse gevangenen het kamp uit in alle richtingen. Een groot deel van deze opstandelingen kwamen in de dagen, weken en maanden daarna alsnog om. Dat maakte

het zo bijzonder om de reis gezamenlijk af te sluiten in Zbereze, een klein dorpje in de buurt van Sobibor.

In de dagen na de opstand troffen hier zes opstandelingen Poolse boswerkers aan. De joden vroegen om hulp, maar werden aangegeven bij de Duitsers. Samen met twee andere joden die nog in het dorp woonden, werden ze naar deze plek in het bos gebracht en neergeschoten.

Een boerenjongen die toevallig in de buurt was, zag het gebeuren, maar vertelde er nooit over, totdat hij een paar jaar geleden besloot toch zijn verhaal met de wereld te delen.

Hoewel het onbekend is wie deze zes Joodse opstandelingen waren, weten we dat ze in opstand kwamen tegen de nazi's. Op deze plek in het bos werden niet alleen de opstandelingen die het einde van de oorlog niet haalden herdacht, maar dachten we ook aan de slachtoffers van de plekken die wij die week hadden bezocht.

Rondleiding door bestuurslid Matthijs van der Tang (m) en begeleider Alwin Kapitein (r)

Asheuvel Sobibor

Ervaringen

Een paar maanden na de reis kwamen alle Nederlandse deelnemers bij elkaar om te reflecteren op de reis. Hoewel het een reis is waar veel informatie wordt gegeven, is er ook ruimte is voor herinnering en persoonlijke emotie. Evelyn, docent geschiedenis: *“In Sobibor hebben twee reisgenotes de vader van een vriendin van hen herdacht. Deze herdenking heeft een onuitwisbare indruk op me gemaakt.”* Manon, ook docent geschiedenis, vult aan: *“De wijze waarop onze gidsen vertelden was zeer zorgvuldig en gespeend van hun persoonlijke emotie. Hun indringende verhalen ondersteunden ze met getuigenverlagen en grote portretfoto’s van daders, slachtoffers en omstanders.”*

Teacher Program & Field Trip

Every year the Sobibor Foundation, together with Bildungswerk Stanislaw Hantz from Germany, organises a Field Trip to the Aktion Reinhard camps. In 2018 we were able to fund a group of 10 Dutch teachers to join this trip in under our Teacher Program. During the week we not only travelled to Belzec, Treblinka and Sobibor, but we also enriched these visits by stopping in and visiting former shtetls, railway tracks and transit camps. Special this year was the visit to Zbereze close to Sobibor. Days after the uprising in October 1943 six participants of the uprising ran into Polish wood workers. The nazis shot them in Zbereze with two more Jews that were in hiding in the village. A farmer boy who witnessed the shooting kept quiet all these years and only spoke up a recently and pointed out the location. The week was closed off here with a commemoration to respect the shot Jews on this location and all the other victims of the Aktion Reinhard. A few weeks after the trip the teachers attended a seminar organised by the Sobibor Foundation in Amsterdam to exchange experiences from the field trip and discuss how the visits helped them in their class rooms to teach their pupils about WWII.

Rondleiding

Bezoek monument opstand van het getto in Warschau

Goed doel: steun ons docentenprogramma

Stichting Sobibor kan voor duizend euro een Nederlandse docent meenemen met de achtdaagse Verdiepingsreis. U kunt het docentenprogramma altijd steunen door middel van een donatie. Geeft u dan wel duidelijk aan dat het voor het docentenprogramma is, dan wordt het als zodanig geoormerkt.

Idee: Adopteer een leraar! Viert u een jubileum en vraagt u geld aan uw familie en vrienden voor een goed doel? Wellicht dat ons docentenprogramma een goed doel is.

Internationale Jeugdconferentie

De bijeenkomst ('jongerenconferentie') is gestart na de herdenking in 2013. Provincie Gelderland financiert een groot deel van deze bijeenkomst; via hen nemen elk jaar zo'n 12 leerlingen van scholen uit Elburg, Ede en Doetinchem deel. Vier jaar geleden heeft Stichting Sobibor zich bij dit mooie initiatief aangesloten. De Stichting financiert jaarlijks 3 of 4 leerlingen en 1 begeleider.

De algemene organisatie is in handen van de organisatie voor Pools-Duitse verzoening in de personen van Jakub Deka en zijn rechterhand Agnieska. Vanuit Nederland wordt de organisatie aangestuurd door Jurjen van Dijk van de provincie Gelderland. Het programma is steeds in grote lijnen hetzelfde.

International Youth Conference

This youth conference started after the 2013 commemoration. The Province of Gelderland finances a large part of this meeting; every year about 12 students from schools in Elburg, Ede and Doetinchem participate through them. Four years ago, the Sobibor Foundation joined this great initiative. The Foundation finances 3 or 4 students and 1 supervisor annually.

As every year it is great how the students from the various countries share their thoughts about holocaust and human rights nowadays. The conference was well received by everyone and made a good impression on the students.

De jongerenbijeenkomst 2018 begon ook dit jaar met een kennismakings-vrijdag in Elburg, op 21 september boven de Sjoel. Er werd begonnen met een voorstelrondje, het doorneemen van het programma en doorgeven van belangrijke informatie. Voor de Gelderse scholen werd er een lesproject gepresenteerd. Daarna was er een rondleiding door het prachtige stadje, waarbij docent Willem van Norel bij een aantal huizen bijzondere verhalen vertelde over bewoners die vermoord zijn in Sobibor. Ook werd de Joodse begraafplaats bezocht. Omdat de opening van de tentoonstelling over Max van Dam dit jaar onderdeel zou zijn van het programma, is er een korte presentatie gegeven over het leven van deze schilder. Na de wandeling werd een diner aangeboden door de provincie. Het blijft bijzonder om te zien hoe jongeren, die de hele tijd redelijk

schuchter waren, tijdens het eten ineens met elkaar kletsten alsof ze elkaar al jaren kenden.

11-15 oktober

Op dag 1 werden Majdanek en Lublin bezocht. Majdanek is elk jaar een klap in het gezicht. Ook dit jaar was er een goede rondleiding. 's Middags werd door het oude gedeelte van Lublin gewandeld met een gids, waarbij op een aantal plekken werd stil gestaan om verhalen te horen over de algemene geschiedenis van de stad, met hier en daar de nadruk op het Joodse verleden. 's Avonds was er in de jeugdherberg een vrolijke bijeenkomst waarbij de verschillende landen zichzelf voorstelden. De uitgedeelde pepernoten en drop waren snel op.

De lezing van Marek Bem in de synagoge van Wlodawa was op dag 2. Marek is een bijzondere man met ontzettend veel kennis over de geschiedenis van Sobibor. De beelden die hij toonde waren indrukwekkend, de locatie is natuurlijk bijzonder stemmig. 's Middags werd Sobibor bezocht, waar archeoloog Ivar Schute onze leerlingen een rondleiding gaf. Ivar doet dit erg goed; hij leert de jongeren veel, toont bijzondere dingen en laat ook duidelijk merken wat dit werk met hem doet. Daarna liep de groep door de Herdenkingslaan en werd stil gestaan bij de gedenksteen voor Rachel Borzykowska. De jongeren hadden een steentje van thuis meegenomen, welke ze hierbij hebben neergelegd; een mooi moment. Het avondprogramma werd op deze dag geleid door de Duitse groep; in kleine internationale groepjes werd goed gediscussieerd over wat de jongeren ervaren hadden en over mensenrechten anno 2018.

Heden en historische achtergrond

Dag 3 viel op 14 oktober en werd gevuld door aanwezigheid bij de grote herdenking en de opening van de tentoonstelling. Bijzonder om een keer mee te maken, al was de ceremonie de jongeren aan de lange kant. Mooi dat de Nederlandse delegatie vanaf dat moment mee is gegaan naar de jeugdherberg. De opening van de tentoonstelling was aardig; de uitreiking van de Rachel Borzykowskipenning was mooi, de toespraak daarbij heel goed. De presentatie over het leven van Van Dam was interessant, en een goede aanvulling op wat we eerder hoorden in Elburg. 's Avonds werd doorgedaan op de discussie van de dag ervoor, en werd geëvalueerd.

Op de terugreisdag was er, evenals vorig jaar, een rondleiding door een jonge gids van het Polin-museum langs resten van het getto in Warschau.

Geschiedenis ervaren

Het was weer een bijzondere week. Het blijft bijzonder om met jongeren Sobibor te bezoeken, met hen te spreken over deze geschiedenis en te ervaren wat het met hen doet. Ook dit jaar hebben ouders weer mooie e-mails geschreven dat hun kinderen nog steeds terugkomen op de reis.

Jongerenreis

Rachel Borzykowskipenning uitgereikt aan Marek Bem / Rachel Borzykowski Award

De Rachel Borzykowskipenning is op 14 oktober uitgereikt aan Marek Bem, voormalig directeur van Sobibor. Deze uitreiking vond plaats tijdens de opening van de Max van Dam tentoonstelling in de voormalige synagoge van Wlodawa, Polen.

Marek Bem heeft veel voor Sobibor gedaan en ons als stichting altijd geholpen. Aan het begin van de eeuw begon hij na te denken over hoe alle vermoorde Joden in Sobibor te gedenken. Samen met de Duitse organisatie Bildungswerk Stanislaw Hantz, de Provincie Gelderland en later ook de Stichting Sobibor kwam al snel de Gedenklaan als idee naar voren die ook vanaf 2003 in Sobibor gemaakt is. In 2015 is hij daarnaast gepromoveerd op de geschiedenis van Sobibor.

De Rachel Borzykowskipenning wordt toegekend aan een persoon die door werk en persoonlijke inzet op bijzondere wijze heeft bijgedragen aan de doelstelling van de Stichting Sobibor. Dat is het vergroten van de bekendheid met het voormalige vernietigingskamp Sobibor en alles wat zich daar tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft afgespeeld.

Deze penning is vernoemd naar Rachel Borzykowski, de eerste echtgenote van Jules Schelvis, de oprichter van onze stichting en overlevende van Sobibor. Rachel Borzykowski werd op 2 maart 1923 in Amsterdam geboren en trouwde op 18 december 1941 in de synagoge op de Rapenburgerstraat met Jules Schelvis. Nadat ze werden opgepakt werden ze via Westerbork samen naar Sobibor vervoerd. Rachel werd daar op 4 juni 1943 meteen na aankomst vermoord.

Aan de Rachel Borzykowskipenning die vrijwel ieder jaar wordt uitgereikt is een geldbedrag van 500 Euro verbonden.

The Rachel Borzykowski Award is awarded to a person whose personal efforts added to the objectives of the Sobibor Foundation to ensure that Sobibor is not forgotten. The award is named after the first wife of Jules Schelvis, our founder. Rachel was murdered in Sobibor. The award comes with a 500 euro check

The Rachel Borzykowski award was handed to Marek Bem, former director of the Sobibor museum, on October 14 during the opening of the exhibition of the paintings of Max van Dam in the former synagogue of Wlodawa.

Marek Bem has done a lot for Sobibor and always supported our Foundation. At the beginning of the century he started thinking how to commemorate the Jewish victims in Sobibor. Together with the German foundation Bildungswerk Stanislaw Hantz, the Dutch province of Gelderland and later on the Sobibor Foundation the Remembrance Lane was born which started in 2003. In 2015 he got his PhD on the history of Sobibor.

v.l.n.r. Maarten Eddes, Rozette Kats, Jetje Manheim, Albert Lewczuk en Marek Bem

Een gedeelte van de speech van Jetje Manheim oud-voorzitter van de Stichting Sobibor bij de uitreiking van de Rachel Borzykowskipenning / below a part of the speech by Jetje Manheim, former chairman of the Sobibor Foundation when the award was handed out to Marek Bem:

“Around the turn of the century Marek Bem started to think about a way to commemorate all those Jews that were murdered in Sobibor, but of whom not a single trace was left or visible. You got the German organisation Bildungswerk Stanislaw Hantz and the Dutch Province of Gelderland involved and sometime later also the Sobibor Foundation. In the course of time the idea of the Lane of Remembrance reached its final shape: at the presumed place of the Himmelfahrtstrasse, the road that led from the field where people had to undress to the gas chambers, a lane would be situated and on both sides of this lane trees would be planted. Before each tree a stone could be placed with a textplate commemorating individuals, families or communities. At the opening there were some 20 stones, but this number grew year by year. At this moment there are approx. 300 stones. They are dedicated to individuals in loving memory by their family members. They are for parents, for children, for grandparents, for uncles and aunties, for friends. There are stones for communities and there are stones for the unknown, as there are many families that were completely erased and for whom there is no family left to mourn them. Most stones are from Holland, due to the fact that in Holland we have painfully punctual documentation of the victims and in Holland there is a Sobibor Foundation to take care of the arrangements. But there are also stones from Poland, Germany, France, the US and more. We are sure more names can be found, also in other countries.”

De Winterwijkse schilder Max van Dam maakte ten minste 450 kunstwerken. Dat waren er vermoedelijk nog veel meer geweest als hij de oorlog had overleefd. Van Dam werd in vernietigingskamp Sobibor vergast. Zijn werken zijn eerst van juni t/m september in Winterswijk en Aalten tentoongesteld, daarna is de tentoonstelling in de herfst van 2018 naar Wlodawa verhuisd.

De opening van deze tentoonstelling van Max van Dam viel samen met de herdenking van de opstand in Sobibor, 75 jaar geleden. Een delegatie uit Gelderland was hierbij aanwezig. Bij de opening van de tentoonstelling waren ook de scholieren die deelnamen aan de Jeugdconferentie aanwezig.

Maler komm raus

Van Dam was van Joodse afkomst, hij werd in de oorlog opgepakt en weggevoerd naar Sobibor. Daar werd de kunstenaar eerst aan het werk gezet. Hij moest bijvoorbeeld de muren van verschillende ruimtes beschilderen met landschappen en portretten maken van de kampeiders. Op een gegeven moment stond hij al in de rij voor de gaskamer tussen

Gelderse jongeren bij herdenking opstand

Max van Dam exhibition

The painter Max van Dam came from Winterswijk made more than 450 paintings in his short life, he was killed in Sobibor. His works were exhibited in the Dutch towns Winterswijk and Aalten from June through September, and then it travelled to the Wlodawa synagogue in October.

The opening of the exhibition in Wlodawa was at the same day as the 75 year commemoration of the uprising of Sobibor, on October 14. Delegations from the province of Gelderland and the students of the International Youth Conference were present.

Van Dam was jewish and was deported to Sobibor during the war. He got selected to work in the camp and paint multiple rooms and portraits of the nazis. When he stood in line one day to be taken away to the gas chambers in Camp 3, one of the nazis saw him and ordered for him to come out. Apparently he hadn't finished the portrait of this nazi. Some time after this incident he was gassed anyway. It is unclear how many paintings Van Dam made while he was in Sobibor, no paintings were found that were made by him during his time in Sobibor.

Tentoonstelling Max van Dam in de voormalige synagoge van Wlodawa, vlak bij Sobibor (Foto: Omroep Gelderland)

72 anderen. Toen riep een kampbeul: 'Maler komm raus'. Bleek dat het portret van hem nog niet af was en daarom werd van Dam er uitgepikt. Niet lang daarna werd Van Dam alsnog vergast. Wat er is gebeurd met alle werken die hij in het kamp heeft gemaakt, is niet duidelijk. Of ze zijn vernietigd of verdwenen, is niet bekend. Er is in ieder geval nooit iets teruggevonden.

Op 25 oktober tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van Stichting Sobibor in samenwerking met het Verzetsmuseum Amsterdam, stond de leider van de opstand in Sobibor centraal: Sasha Pechersky. In 2018 was het precies 75 jaar geleden dat de opstand in Sobibor plaatsvond. Van de 600 joden die werkten in het kamp, waren 300 gevangenen in staat het kamp te ontvluchten. Bijna 50 Joden overleefden uiteindelijk de oorlog. Sasha Pechersky leidde deze opstand. Selma Leydesdorff schreef een boek over zijn leven en zijn rol bij de opstand. Petra van den Boomgaard opende de middag namens de

Selma Leydesdorff over de leider van de Sobibor-opstand Sacha Pechersky

Stichting Sobibor en heette iedereen van harte welkom. De opkomst was boven verwachting en naast bekende gezichten, waren er ook nieuwe deelnemers te begroeten. Zij gaf het woord aan Liesbeth van der Horst, directeur Verzetsmuseum, die, in samenwerking met Stichting Sobibor de jaarlijkse herdenking in het museum vormgeeft. Van der Horst ontkrachtte in haar toespraak nog eens het idee dat de Joden zich tijdens de Tweede Wereldoorlog als makke schapen naar de slachtbank lieten leiden. Vele voorbeelden van Joods verzet zijn te noemen, waaronder die van de opstand in Sobibor.

Na de opening werd een compilatie van een boeiende documentaire vertoond over het leven en ooggetuigenverslag van overlevenden van de opstand en in het bijzonder Sasha Pechersky. Het was de inleiding tot het vraaggesprek met Selma Leydesdorff door voormalig voorzitter van de Stichting Sobibor Jetje Manheim. Vakkundig en met enorme kennis van zaken bevroeg zij Selma hoe zij te werk was gegaan met het schrijven van het boek over de held Sasha Pechersky en of het haar gelukt was hem te rehabiliteren in zijn ogen en die van zijn geboorteland Rusland. Selma dacht van wel, maar moest ook constateren dat Pechersky uiteindelijk als teleurgesteld man overleden is in 1990.

Tijdens de bijeenkomst was er ook een moment stilte om alle slachtoffers van vernietigingskamp Sobibor te herdenken. Met dank aan het Verzetsmuseum, werd onder het genot van een drankje in de hal van het museum met elkaar nagepraat en kon iedereen zijn/haar boek over Pechersky laten signeren door Selma Leydesdorff.

Commemoration Sobibor Uprising

On October 25 the Foundation organised together with the Resistance Museum in Amsterdam the annual commemoration with a conference on Sasha Pecherski, the leader of the Sobibor uprising. During the uprising on October 14, 1943, around 300 prisoners were able to escape. Almost 50 of them survived the war. Sasha Pechersky was leading the uprising and Selma Leydesdorff wrote a book about his life and his role during the uprising.

The English version of the book was published in 2017, the Dutch version came out in 2018.

Kamp Amersfoort

De jaarlijkse herdenking van de bevrijding van het Kamp Amersfoort op 1 april werd bijgewoond door bestuurslid Marijke Sterman-Vleeschdraager. Namens de Stichting Sobibor werd een bloemstuk geplaatst.

Dodenherdenking

De Stichting Sobibor ontvangt jaarlijks een uitnodiging om op 4 mei de nationale herdenking in Amsterdam bij te wonen. Dit jaar waren bestuursleden Maarten Eddes en Marijke Sterman-Vleeschdraager aanwezig.

Kindertransporten Vught

Zondag 10 juni legden Maarten Eddes en Marijke Sterman-Vleeschdraager bloemen bij het kindermemorial tijdens de jaarlijkse herdenking van de Kindertransporten in het Nationaal Monument Kamp Vught.

Kamp Schoorl

Op 11 juni werd in Schoorl bij het monument op de Oorsprongweg Kamp Schoorl herdacht. Samen met René Blog, wiens ouders en zusje in Sobibor zijn vermoord en met bewoners van zorginstelling Scorlewald voor mensen met een verstandelijke beperking heeft oud-bestuurslid Alwin Kapitein bloemen gelegd.

75-jarige herdenking in Sobibor

Op 14 oktober zijn Maarten Eddes en Marijke Sterman-Vleeschdraager samen met de nieuwe voorzitter Christine Gispens-de Wied bij de officiële herdenking van de opstand in Sobibor aanwezig geweest. Zij deden dit samen met een delegatie van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Provincie Gelderland.

Directeur-generaal van ministerie van VWS Angelique Berg spreekt tijdens de herdenking in Sobibor namens de Nederlandse overheid

Nederlandse vertaling boek Sasha Pechersky

In 2017 verscheen *Sasha Pechersky. Holocaust Hero, Sobibor Resistance Leader and Hostage of History*. Deze biografie kwam tot stand met steun van de Jewish Claims Conference en Stichting Sobibor Initiatieven.

In september 2018 kwam de Nederlandse vertaling van dit boek uit bij uitgeverij Prometheus onder de titel *Sasha Pechersky: De Russische soldaat die de opstand van Sobibor leidde*

Boek Sasha Pechersky

Leydesdorff onderzocht de geschiedenis van de Joden die het slachtoffer werden van het stalinisme nadat zij het nazisme overleefd hadden. In de biografie over Pechersky, een van de leiders van de opstand in Sobibor, geeft Leydesdorff een beeld van deze cruciale periode in de geschiedenis waarbij ze de nadruk legt op het feit dat Joden niet passief waren onder het nazigeweld.

Herhaling: Er reed een Trein naar Sobibor

Op zondag 14 oktober werd in verband met de 75e herdenking van de opstand het concert *Er reed een trein naar Sobibor* herhaald op NPO2. Dit herdenkingsconcert van 2 maart 2015 is een unieke samenwerking tussen Sobibor-overlevende Jules Schelvis (1921-2016), dirigent Jan Vermaning en het Nationaal Symfonisch Kamerorkest (NASKA).

Ook in Kamp Westerbork werd op 14 oktober een herdenkingsbijeenkomst gehouden met een lezing van Ad van Liempt over overlevende Selma Wijnberg en een gesprek van Cees Labeur met Nebenkläger Rob Fransman over het proces tegen Sobibor-bewaker John Demjanjuk.

Film Sobibor

In oktober ging de Russische film *Sobibor* van Konstantin Khabensky in Nederland in première. De film, voor een groot deel gefinancierd door het Kremlin, wordt door critici gezien als Russische propagandastunt om nationalistische gevoelens over het roemruchte verleden van het Rode leger op te kloppen, zonder daarbij werkelijk in te gaan op het joods zijn van Pechersky. Anderen zien deze aandacht voor de gruwelen van de vernietigingskampen juist als een begin van erkenning van het bestaan van antisemitisme in Rusland. Nieuwsuur wijdde op zaterdag 13 oktober een uitgebreid item aan deze kritiek op de Russische verfilming. Zie: <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2254683-verfilming-sobibor-russische-propaganda-of-stap-in-de-goede-richting.html>

Filmaffiche Sobibor (foto: CineMaterial.com)

Boek een lezing!

De Stichting Sobibor kan gevraagd worden voor een presentatie of lezing tegen een donatie voor de stichting.

Plan uw bezoek aan Sobibor

Officieel is het voormalige kampterrein sinds 1 maart 2017 gesloten voor bezoekers in verband met de veiligheid rond de herinrichtingswerkzaamheden. Onze ervaring is dat aangekondigd bezoek altijd wel mogelijk is. U kunt vooraf contact opnemen met de directie van het museum. Dat kan per telefoon (+48 82 571 98 67) of per email (muzeumsobibor@wp.pl). Zie ook de bezoekerspagina van het museum voor de laatste informatie.

Please be aware that the former campsite is officially closed for visitors due to the construction of the new museum. In order to avoid being sent away please contact the museum prior to your travel via phone or email: +48 82 571 98 67, muzeumsobibor@wp.pl and see if an exception can be made.

Op deze plaats willen we graag de mensen bedanken die ons in 2018 een helpende hand hebben toegestoken.

We noemen in het bijzonder:

- Nationaal Monument Kamp Vught en Verzetsmuseum Amsterdam bedanken we voor de samenwerking bij de organisatie van de jaarlijkse herdenking van de Kindertransporten en de herdenking van de Opstand.
- Carlo Huffener, Gianna van Moort en Manon Wilbrink voor gebruik van de foto's.

En alle anderen die de Stichting Sobibor en haar doelstellingen een warm hart toedragen, zoals Doede Sijsma van Provincie Gelderland, onze ambassadeurs en vanzelfsprekend al onze donateurs.

In 2018 ontving de Stichting Sobibor de volgende subsidies:

Nederlandse Spoorwegen voor hun bijdrage aan de Verdiepingsreis in oktober 2018.

Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg (vfonds) voor hun bijdragen aan de Herdenkingsreis in april 2018 en Verdiepingsreis in oktober.

Bureau Maror-gelden, voor hun bijdrage aan de Herdenkingsreis in april 2018.

DONATIES

Stichting Sobibor is een vrijwilligersorganisatie. Wij kunnen onze activiteiten organiseren met behulp van subsidies en uw giften. De Stichting Sobibor organiseert regelmatig activiteiten als lezingen, reizen, tentoonstellingen, publicaties, et cetera. Een donateur van de stichting krijgt extra aandacht, want wij zijn dankbaar voor alle steun, klein of groot, die wij krijgen. Met vreugde zouden wij u daarom als donateur verwelkomen.

De Stichting Sobibor geniet sinds 2013 de Culturele ANBI status. Giften aan een Culturele ANBI mag u aftrekken van de belasting. Voor eenmalige giften geldt een drempelinkomen en een maximum voor het aftrekbare bedrag, deze gelden niet voor periodieke giften.

Er zijn verschillende manieren om de Stichting Sobibor financieel te steunen:

1. Gewone donatie

We verwelkomen elk bedrag waarmee u ons wilt/kan steunen. Als richtlijn gebruiken we € 25 per jaar. U komt op onze e-mailinglijst te staan en wordt zo op de hoogte gehouden van onze activiteiten.

2. Periodieke Gift

Een periodieke gift is een jaarlijkse gift voor een periode van minimaal 5 jaar en is financieel zeer aantrekkelijk. Uw volledige gift mag u voor de belastingaangifte met 25% verhogen en aftrekken van uw belastingaangifte, er is geen drempel zoals bij een normale donatie. In het verleden moest een periodieke gift via de notaris afgehandeld worden, nu kan dit direct met de desbetreffende stichting. Download de overeenkomst 'Periodieke gift in geld' op de website van de belastingdienst of neem contact met ons op via: info@sobibor.org.

3. Legaat

Wanneer u ons met een legaat wilt steunen kunt u ons opnemen in uw testament. Over dit bedrag hoeven dan geen successierechten betaald te worden, waardoor het te schenken bedrag voor 100% aan de stichting toekomt.

Rekeningnummer:

Stichting Sobibor

IBAN: NL03INGB0003302525

BIC: INGBNL2A

Via onze website of onze Facebookpagina

kunt u ook met PayPal betalen,

zie <https://www.sobibor.org/nl/word-donateur/>

Ook in 2019 doen wij weer wat in ons vermogen ligt om met de inkomsten die wij ontvangen zo goed mogelijk inhoud te geven aan onze doelstelling:

HERINNEREN DOOR INFORMATIE EN EDUCATIE

DONATIONS

The Sobibor Foundation is a foundation that is lead by volunteers. We can only organize our activities with the support of donations and grants. The foundation organizes activities such as trips, commemorations, conferences and publications. We are grateful for every donation, small or large. We welcome you as one of our supporters.

You will receive our digital newsletters and any hard copy publications.

When you are paying your income taxes in the Netherlands your gifts are tax deductible.

For more information please contact us at info@sobibor.org.

Any amount is welcome, as a guideline we recommend 25 euro.

Bank account details:

Stichting Sobibor

IBAN: NL03INGB0003302525

BIC: NGBNL2A

Via our website or Facebookpage you also have the possibility to donate directly via PayPal.

Ook in 2019 doen wij weer wat in ons vermogen ligt om met de inkomsten die wij ontvangen zo goed mogelijk inhoud te geven aan onze doelstelling:

HERINNEREN DOOR INFORMATIE EN EDUCATIE

WWW.SOBIBOR.ORG